

Погіршення фінансового стану в другому випадку — процес, звичайно, поступовий, і може тривати місяці, а інколи з періодами деякого покращення і роки. Фінансові проблеми стають постійними і більш серйозними, несплачені борги невпинно зростають. Нарешті, настає час, коли вже неможливо погасити великі суми заборгованості і підприємство припиняє роботу і навіть існування.

Між фінансовою, виробничою та іншими видами діяльності підприємства існують складні зв'язки і залежності. Так, фінансовий успіх дуже часто є наслідком добрих виробничих показників. У свою чергу, нормальна фінансова робота створює належні умови для передбачених обсягів виробництва продукції, забезпечує можливості для понадпланового його збільшення, додаткового одержання грошових коштів на розрахунковий рахунок.

Інвестиційні можливості самого підприємства залежать у першу чергу від рентабельності його роботи і успішності діяльності на ринку. Але фінансова стабільність є обов'язковою умовою відповідного накопичення і використання власних інвестиційних ресурсів та залучення їх за потребою із зовнішніх джерел. Слід також вказати, що інвестиційна активність підприємства може певною мірою свідчити як одна з характеристик його фінансового стану.

УДК 330.341.1

Ю. В. Іващенко,

аспірант кафедри менеджменту банківської діяльності,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ІНВЕСТУВАННЯ КОШТІВ У ПОГАШЕННЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Постигла Україну фінансова криза є кризою неплатежів. Сьогоднішні суми заборгованості бюджету, підприємств, установ та організацій досягли критичного рівня. А тут іще емісійне кредитування розрахункових операцій НАК «Нафтогаз України» за російський природний газ щомісячно поглиблює фінансову кризу. В результаті чого — зростають обсяги дебіторської заборгованості бюджетів, підприємств, установ та організацій; не дотримують кошти за різницею в тарифах й самі підприємства паливно-енергетичного комплексу, що надає можливість їхнім керівникам безпідставно піднімати ціни на енергоносії і, тим самим, розкручувати інфляцію; набувають масовості ухилення дебіторів від

сплати боргів не підписанням актів звірки платежів, обнулінням поточних рахунків, накладенням арешту на майно, оголошенням банкрутства тощо.

Намір уряду ліквідувати НАК «Нафтогаз України» і створити необтяжені боргами три державні компанії з видобутку, транспортування й реалізації газу — не вирішить проблему заборгованості, яка тут уже склалася. Діло в тому, що традиційні способи продажу ліквідаційною комісією внутрішньої дебіторської заборгованості, яка сягнула сьогодні рівня 120 млрд грн, не забезпечать оплату боргу цієї компанії перед учасниками «клубу кредиторів» — навіть при призначенні операторами цих розрахунків (далі — Оператор) підконтрольних Мінфіну державних банків, яких уряд на цю роль планує.

Поясненням цьому слугує те, що ні НАК «Нафтогаз України», ні її дочірні підприємства, які разом з нею ліквідуються, не мають свого ліквідного майна окрім «дебіторки», що на ринку реально коштує не більше 50 % від її номінальної вартості. Згідно зі статтею 16 частини 3 Закону України «Про державний бюджет України на 2010 рік» — за 50 % продавались навіть казначейські векселі. Що означає — НАК «Нафтогаз України» не зможе розрахуватися вирученими коштами навіть з половиною своїх внутрішніх кредиторів.

Консолідований же продаж «дебіторки» одному чи кільком найбільш крупним кредиторам — визве «супротив» не тільки внутрішніх, а й зовнішніх кредиторів, перед якими НАК «Нафтогаз України» має фінансові зобов'язання. Що тоді уже говорити про МВФ.

Не є виходом також відкласти проблему розрахунків НАК «Нафтогаз України» з учасниками «клубу кредиторів» на потім, або використати для цього бюджетні кошти, або ще раз списати борги шляхом взаємозаліку з бюджетом — це реально може стати загрозою фінансовій безпеці держави.

Виходом із цієї ситуації є впровадження технології погашення заборгованості проведенням взаєморозрахунків із застосуванням векселів (далі — технологія). Ця технологія водночас — унеможливає ухилення дебіторів від сплати свого боргу; надає можливість погашати поточну, прострочену і безнадійну дебіторську заборгованість при відсутності грошових коштів на поточних рахунках дебіторів; матеріально стимулює дебіторів сплачувати свої борги; наповнює живими коштами бюджети кредиторів, що започатковують схеми взаєморозрахунків. В її основі — купівля Оператором дебіторської заборгованості суб'єктів господарю-

вання на умовах спрямування ними виручених коштів на погашення своєї кредиторської заборгованості.

Технологія реалізується за двома схемами взаєморозрахунків.

Схема № 1 передбачає участь у взаєморозрахунках виключно суб'єктів господарювання.

Цю схему започатковують підприємства паливно-енергетичного комплексу (далі — перші кредитори). Їм Оператор сплатить переказні векселі грошовими коштами. Для цього використовується безпроцентна поворотна фінансова допомога, яку перші кредитори надають Оператору на умовах одночасного перерахування ним її за їхні переказні векселі та повернення її Оператором по завершенню взаєморозрахунку всіма учасниками схеми; переказні векселі наступних учасників — простими векселями Оператора, якими вони водночас сплатять переказні векселі своїх кредиторів з індосаментом на Оператора.

Продаж кредиторами акцептованих переказних векселів з індосаментом на Оператора — здійснюватиметься на підставі договору купівлі-продажі цінних паперів.

Склад і суми заборгованості учасників взаєморозрахунку формуватимуться комп'ютерною програмою — до виявлення дебіторів, здатних погасити свій борг грошовими коштами, у тому числі й коштами кредиту, наданого на ці цілі Оператором. У разі недостатності в останнього коштів — НБУ має його до рефінансувати.

Дебітори, що замикатимуть схему взаєморозрахунків — сплачуватимуть переказні векселі кредиторів грошовими коштами без дисконту.

У разі відмови дебітора від погашення своєї заборгованості — комп'ютерна програма виключить його зі схеми взаєморозрахунків і в режимі реального часу запропонує замість нього інших дебіторів. При цьому переказні векселі кредиторів з вимогою до дебіторів, що відмовляться від оплати або участі у схемі взаєморозрахунків, передаватимуться Оператором до відповідної податкової служби для стягнення з них податкового боргу кредитора згідно з вимогами Податкового кодексу України, а при відсутності такого у кредитора чи Оператора — до фірм колекторів.

Перші кредитори та всі дебітори, що візьмуть участь у схемі взаєморозрахунків, — преміюватимуться Оператором в обсязі до 25 % від суми дисконтування ними номінальної вартості своїх переказних векселів з індосаментом на Оператора через рекомендовані ними фірми-агенти.

Рисунок 1 передбачає участь у взаєморозрахунках суб'єктів господарювання та державного бюджету. Порядок її реалізації приводиться нижче. Де передбачається ще й випуск простих векселів Держказначейства і здійснення ними до фінансування кредиторів бюджету, які дали згоду спрямувати кошти на погашення боргу за схемою взаєморозрахунків.

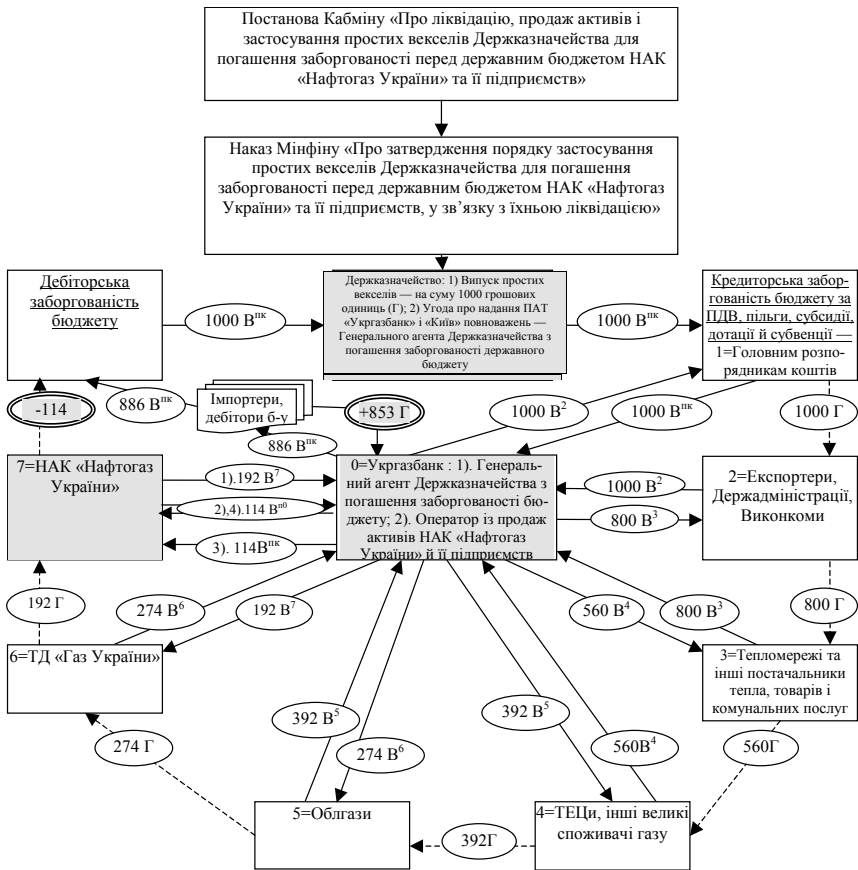

Рис. 1. Схма взаєморозрахунків суб'єктів господарювання та держбюджету

Інвестування таким чином коштів у погашення заборгованості суб'єктів господарювання і державного бюджету сприятиме реальному подоланню фінансової кризи в Україні.